

Формування територіальних рекреаційних систем Закарпатської області в контексті реалізації адміністративної реформи

Роман СЛАВІК¹ * <https://orcid.org/0000-0002-6198-3202>

УДК 913(477.82):35

Ірина ФЕКЕТА² <https://orcid.org/0000-0002-3516-3876>

ПОШУКОВА СТАТТЯ

¹ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
кафедра фізичної географії та раціонального природокористування

Листування – *roman.slavik@uzhnu.edu.ua

Ключові слова: територіальна рекреаційна система, рекреація, туризм, Закарпатська область, рекреаційне районування, територіальна громада, туристичний магніт.

Анотація: запропоновано рекреаційно-туристичне районування Закарпаття з урахуванням нової адміністративної системи. Визначено основні рекреаційно-туристичні ресурси в кожній територіальній громаді, які є, або можуть бути факторами соціально-економічного розвитку. У роботі використано методи аналітико-синтетичної обробки знань, а саме систематизації та класифікації, картографічний метод. Встановлено, що громади, які є найменш популярними серед туристів володіють цінними рекреаційно-туристичними ресурсами, зокрема – ландшафтними. Запропоновано розбудовувати інфраструктуру розміщення туристів у подібних громадах, зокрема екологічні табори – глемпи. Також рекомендується посилити туристичний потенціал територіальних громад, які є прикордонними, або виступають важливими логістичними хабами. Стаття формує теоретико-методичне підґрунтя для розробки стратегій сталого розвитку територіальних громад.

1. ВСТУП

Адміністративна реформа 2020 року внесла значні зміни в адміністративно-територіальний поділ Закарпатської області: утворено 64 територіальні громади та 6 укрупнених районів Рахівський, Хустський, Тячівський, Мукачівський, Ужгородський, Берегівський. Цей новий адміністративно-територіальний устрій створює передумови для формування територіальних рекреаційних систем (ТРС), оскільки рекреаційне зонування і розвиток рекреаційно-туристичного комплексу потребують узгодження з новими адміністративними одиницями для кращого управління, планування та розвитку галузі. Рекреаційні системи у Закарпатті формуються з урахуванням природних, лікувальних, культурних ресурсів, які контролюються територіальними громадами. Це дозволяє розвивати комплексний підхід до туризму і рекреації в контексті децентралізації влади, надання більшої автономії громадам. Впровадження адміністративної реформи позитивно впливає на

територіальне планування рекреаційних систем, оптимізацію ресурсів, взаємодію між громадами, посиленню ролі місцевого самоврядування у розвитку туризму та рекреації. Основні проблеми та виклики включають необхідність адаптації рекреаційних систем до змін адміністративних меж, збереження природно-рекреаційного потенціалу, баланс між інтересами різних громад, а також забезпечення сталого розвитку з урахуванням екологічних аспектів.

2. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

У роботі використано методи аналітико-синтетичної обробки знань, а саме систематизації та класифікації. Для групування територіальних громад до певних територіальних систем використано картографічний метод. Проведено територіальний аналіз і інвентаризацію рекреаційно-туристичних ресурсів в розрізі територіальних громад Закарпатської області з урахуванням природно-ресурсного потенціалу, розвитку туристичної інфраструктури, історико-культурної спадщини, та рекреаційно-туристичних властивостей територій.

Дослідженню територіальних рекреаційних систем як наукової категорії на стику рекреаційної географії, регіональної економіки та менеджменту присвячено ряд праць як українських так і зарубіжних науковців: Бейдик О.О. (Бейдик 2007), Ван Ціншен (Ван Ціншен 2003), Топчієв О.Г. (Топчієв 2003), Любіцева О.О. (Любіцева 2005), Черчик Л.М. (Черчик 1998), Смаль І.В. (Смаль 2004), Масляк П.О. (Масляк 2008), Фоменко Н.В. (Фоменко 2007), Величко В. (Величко 2013). Так, Фоменко Н.В. у своїх працях розглядає наукові основи ТРС і задачі її вивчення рекреаційною географією. Він описує поняття ТРС, їх типізацію за функціями рекреаційної діяльності та просторовою організацією. Величко В. розглянув поняття ТРС, її компонентний склад, властивості, ієрархічність, таксономічні рівні, динамічність і еволюцію. Автор також запропонував типологію ТРС за функціями, ступенем урбанізації, територіальною організацією. Автори Гуцуляк Г.Д. та Гуцуляк Ю.Г. вивчали розвиток територіально-рекреаційних систем в об'єднаних територіальних громадах як організацію раціонального використання природних ресурсів та їх охорони, враховуючи специфічні територіальні особливості Карпатського регіону — сприятливі природні ландшафти, оздоровчі можливості та ін (Гуцуляк та ін. 2022). Цікавими також вбачаються пропозиції науковця щодо картографування ТРС. Заслуговує на увагу робота Новикової В.І., де проведено дослідження типізації ТРС та виявлено їх прояв в межах Черкаської області (Новикова 2008). Подібне дослідження в контексті бальної оцінки рекреаційних зон Закарпатської області було проведено авторами Молнаром О.С. і Марченком О.І. (Молнар та ін. 2008), де автори пропонують виділяти рекреаційні зони в межах колишніх адміністративних районів, які існували до 2020 року. Славів Р.В. вдосконалював трактування категорії територіальної рекреаційної системи в контексті введення поняття «територіальних громад» як складового елементу ТРС, разом з рекреантами, інфраструктурою, обслуговуючим персоналом, рекреаційними ресурсами, органами управління та інформаційно-аналітичною складовою (Славів 2015).

Метою даної наукової статті є виділення територіальних рекреаційних систем Закарпатської області для забезпечення раціонального використання природних, соціально-економічних та культурно-історичних ресурсів територіальних громад. Це забезпечить вирішення низки завдань, зокрема:

- поглиблення і розширення зв'язків між громадами;
- оптимізації туристично-рекреаційної діяльності;
- посиленню економічної спроможності територій.

Р. Славів, І. Фекета

Формування територіальних рекреаційних систем Закарпатської області
в контексті реалізації адміністративної реформи

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Вплив територіальних громад на ТРС виявляється у тому, що часто їх мешканці є джерелом обслуговуючого персоналу, а також можуть бути фактором зменшення пропускну здатності самої ТРС, якщо жителі громади, наприклад визначили рекреаційно-туристичну діяльність як не пріоритетну. У Закарпатській області – 64 територіальні громади із різним ступенем привабливості рекреаційно-туристичних ресурсів у них. Це спонукає до вибору видів економічної діяльності, які б дали максимальний ефект добробуту для громади у майбутньому. Потрібно вивчати альтернативні інвестиційні проекти, які можуть бути реалізованими на території громад, оскільки вони можуть бути взаємовиключаючими. Наприклад розбудова гірськолижного комплексу і будівництво вітрових генераторів енергії. Масштабні будівництва, в тому числі рекреаційно-туристичних комплексів передбачає використання території суміжних громад. Рекреаційно-туристичне районування Закарпатської області дає можливість виділити суміжні громади, які володіють подібними ресурсами, що в свою чергу сприятиме комплексному плануванню просторового розвитку, збору, обробки і аналізу інформації.

Принципи виділення територіальних рекреаційних систем (ТРС) Закарпатської області базуються на комплексному підході до організації рекреаційної діяльності з урахуванням природних ресурсів, спеціалізації, доступності, охорони довкілля та соціальних потреб населення.

Основні принципи виділення ТРС Закарпатської області:

- Урахування єдиного медичного простору, що об'єднує лікувальні та курортні заклади для максимального використання природних ресурсів оздоровлення.
- Врахування зон рекреаційної спеціалізації за адміністративним поділом для підвищення ефективності управління.
- Системність і територіальна цілісність рекреаційних комплексів з поділом на рекреаційні зони та мікрозони.
- Забезпечення соціальної спрямованості, доступності та різноманітності рекреаційних послуг з урахуванням різних соціально-психологічних груп.
- Забезпечення збереження найцінніших територій у функціональному та естетичному відношенні.
- Планування рекреаційного навантаження з урахуванням біологічних, технологічних і психологічних критеріїв.
- Оптимальне використання територій різного цільового призначення (природні, сільськогосподарські, урбанізовані) для комплексної рекреаційної діяльності.
- Забезпечення чіткого розподілу рекреаційних зон за профілем, тривалістю відпочинку та інтенсивністю навантаження.
- Орієнтація на економічну доцільність і відповідність адміністративним кордонам для спрощення управління та координації міжрайонних зв'язків.

Такі принципи дозволяють ефективно планувати, управляти та розвивати рекреаційні системи в Закарпатській області, забезпечуючи раціональне використання природних ресурсів і підвищення якості рекреаційно-туристичних послуг.

Відповідно до вищенаведених принципів, зокрема, принципу поділу рекреаційних комплексів на рекреаційні зони та мікрозони виділимо в кожній ТРС групу громад, які до неї входять, а також рекреаційно-туристичні магніти в межах громад, які є, або можуть бути їх фактором соціально-економічного розвитку (табл. 1).

Таблиця 1. Рекреаційно-туристичне районування Закарпатської області з врахуванням нового адміністративного устрою

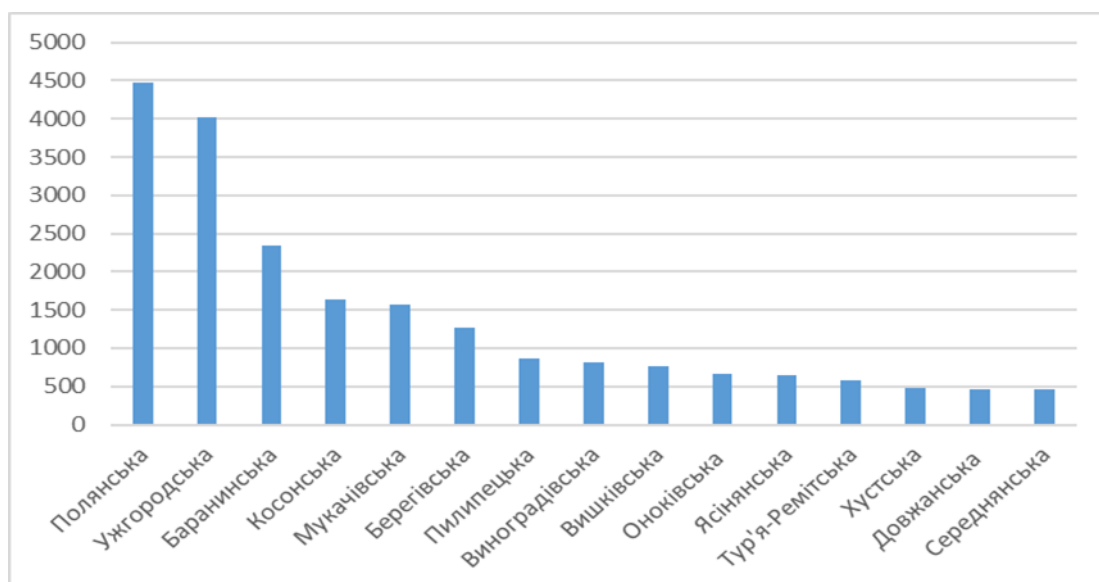
ТРС	Територіальні громади	Рекреаційно-туристичні магніти (ресурси)
1	2	3
Ужгородська	Ужгородська	Історико-архітектурний ансамбль центру міста
Продовження таблиці 1		
1	2	3
	Оноківська	Невицький замок
	Баранинська	Термальні води, Палац Нандора Плоттені
	Середнянська	Середнянські винні підвали, середнянський замок
	Холмківська	Сільський зелений туризм
	Сюртівська	Сільський зелений туризм в угорських селах, реформатський храм у с. Паладь-Комарівці, прикордонний піший перехід у с. Малі Селменці
	Великодобронська	Виробництво Добронської паприки та віників із сорго
	Чопська	С. Соломоново – найзахідніша точка України, КПП «Чоп», риболовля на озерах
Перечинська	Перечинська	Дегустації лемківських страв, сирів, лавандова гора, лемківська садиба
	Тур'я-Реметівська	Сірководневі чани, г. Полонина Руна
Великобerezнянська	Великобerezнянська	Місце падіння Княгинянського метеориту, хребет Явірник
	Дубриницько-Малобerezнянська	Блакитна лагуна, збирання грибів, прикордонний перехід «Малий Березний»
	Костринська	Г. Красія, дерев'яні церкви XVIII-XIX ст
	Ставненська	Руїни Лінії Арпада, Ужанський НПП
Воловецька	Воловецька	Воловець як логістичний вузол
	Жденівська	Бункер Лінії Арпада, г. Пікуй
	Нижньоворітська	Сільський зелений туризм, г. Пікуй
Мукачівська	Мукачівська	Історико-архітектурний ансамбль центру Мукачеве, замок Паланок
	Великолучківська	Археологічні пам'ятки, кургани пізнього палеоліту, ранньозалізної та ранньослов'янської епохи
	Верхньокоропецька	Дендропарк «Березинка», археологічні пам'ятки пізнього неоліту, бронзи та ранньозалізної доби, місця зйомок відомих кінострічок
	Горондівська	Археологічні пам'ятки, кургани пізнього неоліту, бронзи та ранньозалізної доби
	Кольчинська	Промислові об'єкти, андезитові кар'єри, базальтові стовпи
	Чинадійівська	Палац Шенборнів, замок Сент-Міклош, курорт Синяк
Берегівська	Івановецька	Винні підвали, археологічна пам'ятка «Галіш-Ловачка»
	Берегівська	Термальні джерела, історико-архітектурний ансамбль м. Берегове, винні підвали, етнотуризм в угорському стилі
	Батівська	Прикордонний статус, логістичний вузол
	Косонська	Термальні джерела
	Великобийганська	Оз. Дідове
Виноградівська	Великобerezька	Рибальство на озерах, музей ткацтва, Боржавська вузькоколійна залізниця
	Виноградівська	Історико-архітектурний ансамбль центру Виноградова, замок Канків, буйволина ферма в с. Олешник
	Вилоцька	Прикордонний статус, ділянка р. Тиса з маршрутом рафтингу, Боржавська вузькоколійна залізниця
	Пийтерфолвівська	Кордон з двома державами, музей леквару
Свалявська	Королівська	Замок Нялаб, Королівські винні підвали, стоянка первісних людей, ділянка р. Тиса з маршрутом рафтингу, етнотуризм
	Свалявська	Шлях Гуци-Венеліна, дерев'яні храми XIX ст.
	Полянська	Мінеральні води
	Неліпинська	Мінеральні води, форелеве господарство,
Міжгірська	Керецьківська	Боржавська вузькоколійна залізниця «Анця Кушницька», Діюча водяна кузня «Гамора»
	Міжгірська	Канатна дорога на г. Маковиця, гайкінг, сільський зелений туризм, етнотуризм
	Пилипецька	Гайкінг, параглайдинг, маунтинбайкінг та гірськолижний спорт на Полонині Боржава та її околицях
	Синевирська	Оз. Синевир
	Колочавська	Музей «Старе село»
Іршавська	Іршавська	НПП «Зачарований край»
	Кам'янська	Боржавська вузькоколійна залізниця, риболовля
	Зарічанська	Традиції вирощування тепличних овочів
	Довжанська	Палац-фортеця Телекі, Річанський заказник, Полонина Кук
	Білівська	Шахта з видобутку залізної руди, археологічні пам'ятки, монастирі, Боржавська вузькоколійка
Хустська	Хустська	Історико-архітектурний ансамбль центру міста Хуст, центр лозоплетіння – с. Іза, сироварні, дерев'яні храми, Колиба опришків, рафтинг
	Горінчівська	Буйволина ферма
	Вишківська	Термальні і мінеральні води

Р. Славів, І. Фекета

Формування територіальних рекреаційних систем Закарпатської області в контексті реалізації адміністративної реформи

	Драгівська	Вільшанське водосховище
Тячівська	Тячівська	Історико-архітектурний ансамбль центру м. Тячів, прикордоння з українськими селами Румунії
	Буштинська	Шоколадна фабрика, р. Тиса
Продовження таблиці 1		
1	2	3
	Бедевлянська	Р. Тиса, прикордоння з українськими селами Румунії
	Тересвянська	Р. Тиса, прикордоння з українськими селами Румунії, монастирі
	Вільховецька	Сільський зелений туризм
	Углянська	Угольсько-Широколужанський масив, карстові печери, карстовий міст
	Нересницька	Екотуризм на базі Угольсько-Широколужанського масиву, дерев'яні храми
	Дубівська	Полонина Апецька
	Усть-Чорнянська	Екотуризм, колишнє швабське поселення – Німецька Мокра
	Солотвинська	Соляні озера, колорит румунських поселень
Рахівська	Рахівська	Мармароський і Кузійський заповідні масиви, центр Європи
	Великобичківська	Етноколотит гуцулів, екотуризм
	Ясінянська	Етноколотит гуцулів, екотуризм на базі Свидовецького та Чорногірського масиву
	Богданська	Чорногірський масив, Етноколотит гуцулів

Проаналізувавши показники туристичного збору, які щорічно збираються в межах територіальних громад, можемо виділити лідерів за даним показником і з'ясувати найпотужніші рекреаційно-туристичні магніти (діагр. 1).

Діаграма 1. Громади – лідери за туристичним збором (тис. грн)

Формується певний дисбаланс у концентрації туристів у закладах розміщення. 6 громад з 64 (Полянська, Ужгородська, Баранинська, Косонська, Мукачівська, Берегівська) збирають 66 % туристичного збору Закарпатської області. Разом з тим, 14 громад взагалі не звітують про туристичний збір, що з однієї сторони, може свідчити про «тіньову» діяльність закладів розміщення. Проаналізувавши дані табл. 1 і діагр. 1, можемо систематизувати основні туристичні магніти, які є факторами привабливості для туристів за ієрархією:

- 1) Мінеральні води;
- 2) Історико-архітектурні ансамблі центрів основних міст області та замків;
- 3) Термальні води;
- 4) Природні ландшафти гірських масивів.

Опираючись на запропоноване зонування Закарпатської області, можемо проаналізувати питому вагу кожної ТРС за внесками до бюджету туристичного збору (діагр. 2).

Дані діаграми 2 підтверджують важливість вищезгаданих рекреаційних ресурсів з одного боку, та надмірну їх концентрацію та використання у трьох ТРС – Ужгородській,

Р. Славів, І. Фекета

Формування територіальних рекреаційних систем Закарпатської області
в контексті реалізації адміністративної реформи

Свалявській та Берегівській. Разом з тим, можемо констатувати важливість саме природно-ландшафтних ресурсів більшості ТРС та територіальних громад, які є недооціненими з точки зору відвідуваності туристів та розбудови закладів розміщення. Через значну природну складову, слід планувати розбудову інфраструктури громад на засадах сталого розвитку, що передбачає ряд заходів:

- Розрахунок рекреаційного навантаження на природні ландшафти;
- Створення генеральних планів і стратегії розвитку територіальних громад;
- Маркування туристичних маршрутів у горах;
- Розбудову мережі екотуристичних таборів з побутовими зручностями – т. зв. «глемпів».

Діаграма 2. Територіальні рекреаційні системи Закарпатської області за туристичним збором (у %)

Стратегія розвитку екотуристичної інфраструктури у гірських депресивних районах відповідає принципам адміністративної реформи – деконцентрації та децентралізації. У даному випадку деконцентрація і перенаправлення туристичних потоків з найпопулярніших локацій дозволить покращити соціально-економічне становище громад з недооціненими рекреаційно-туристичними ресурсами. Це переважно громади Великобerezнянської, Тячівської, Воловецької та Іршавської ТРС. Територіальні громади, які розташовані на рівнинних територіях Закарпаття також, як правило недооцінюють власні туристичні магніти. У них пріоритет надається промисловості, сільському господарству та торгівлі. Однак, при раціональному плануванні, навіть об'єкти з вищезгаданих сфер можуть перетворитися на туристичні ресурси. Прикладами можуть слугувати Боржавська вузькоколія у Кам'янській, Білківській і Керецьківській ТГ, традиції вирощування тепличних овочів у Зарічанській ТГ чи шоколадна фабрика у Буштинській ТГ.

4. .ВИСНОВКИ

Отже, опираючись на накопичений досвід рекреаційного районоутворення, та з урахуванням ресурсного потенціалу новостворених територіальних громад, пропонуємо виділення наступних територіальних рекреаційних систем: Ужгородська; Перечинська; Великобerezнянська; Воловецька; Мукачівська; Берегівська, Виноградівська, Свалявська, Міжгірська, Іршавська, Хустська, Тячівська, Рахівська. Дане зонування враховує особливості

Р. Славів, І. Фекета

Формування територіальних рекреаційних систем Закарпатської області
в контексті реалізації адміністративної реформи

нового адміністративного поділу Закарпатської області та відповідає основним принципи виділення ТРС, а саме доступності послуг, спеціалізації, оптимального використання територій тощо. Визначені туристичні магніти у кожній територіальній громаді дають розуміння напрямку розвитку інфраструктури рекреаційно-туристичної сфери. Встановлено нерівномірність завантаження територіальних громад потоками туристів. Значна кількість громад володіють цінними рекреаційно-туристичними ресурсами, зокрема ландшафтними, які є недооціненими. Разом з тим, основна кількість туристів концентрується у розрекламованих локаціях. Для покращення відвідуваності недооцінених громад рекомендується планувати розбудову екологічних таборів – глемпів на основних екомаршрутах, а також створювати і розвивати нові. На рівнинній території Закарпаття виявлено значну кількість археологічних знахідок, тому для посилення туристичної складової у даних громадах доцільна реконструкція поселень і городищ відповідних історичних періодів. Промислові об'єкти також могли б виступати факторами туристичної привабливості громад. Таким чином, для розвитку цілей збалансованого просторового розвитку останніх, у відповідності до запропонованого зонування необхідно розробляти стратегії розвитку адміністративних одиниць у відповідності до затверджених генеральних планів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бейдик, О. О. (2007). *Географія туризму: Навч.-метод. комплекс для студ. спец. «Туризм»*. Київ: ВГЛ «Обрії». 108 с. [Beydyk, O. O. (2007). *Heohrafiia turizmu: Navch.-metod. kompleks dlia stud. spets. «Turizm»*. Kyiv: VHL «Obrii». 108 s.]
2. Величко, В. В. (2013). *Організація рекреаційних послуг: навч. посібник*. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 202 с. [Velychko, V. V. (2013). *Orhanizatsiia rekreatsiinykh posluh: navch. posibnyk*. Kharkiv: KhnUMH im. O. M. Beketova. 202 s.]
3. Ван Ціншен, & Топчієв, О. Г. (2003). Теоретичні та методологічні аспекти рекреаційної географії: сучасний підхід. *Український географічний журнал*, (1(41)), 45–49. [Van Tsinshen, & Topchiiev, O. H. (2003). *Teoretychni ta metodolohichni aspekty rekreatsiinoi heohrafii: suchasnyi pidkhid. Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, (1(41)), 45–49.]
4. Габчак, Н.Ф., & Дубіс, Л.Ф. (2025). Дослідження туристичного потенціалу об'єднаних територіальних громад в межах Ужгородського району Закарпатської області. *Економіка та суспільство* (Випуск № 71). Мукачево. Електронний журнал. [Gabchak, N.F., & Dubis, L.F. (2025). *Doslidzhennia turistychnoho potentsialu ob'iednanih terytorial'nykh hromad v mezhakh Uzhhorods'koho raionu Zakarpats'koi oblasti. Elektronnyi zhurnal: Ekonomika ta suspilstvo*, (71). Mukachevo.]
5. Гуцуляк, Г. Д., & Гуцуляк, Ю. Г. (2022). Розвиток територіально-рекреаційних систем і організація раціонального використання природних ресурсів та їх охорони в Карпатському регіоні. *Збалансоване природокористування*, (4), 41–46. [Hutsuliak, H. D., & Hutsuliak, Yu. H. (2022). *Rozvytok terytorialno-rekreatsiinykh system i orhanizatsiia ratsionalnoho vykorystannia pryrodnykh resursiv ta yikh okhorony v Karpatskomu rehioni. Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, (4), 41–46.]
6. Любіцева, О. О. (2005). *Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти): Навч. посіб.* Київ: Альтерпрес. 432 с. [Liubitseva, O. O. (2005). *Rynok turystychnykh posluh (heoprostorovi aspekty): Navch. posib*. Kyiv: Alterpres. 432 s.]
7. Масляк, М. О. (2008). *Рекреаційна географія: Навчальний посібник*. Київ: Знання. 343 с. [Masliak, M. O. (2008). *Rekreatsiina heohrafiia: Navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Znannia. 343 s.]
8. Новикова, В. І. (2008). Типізація територіальних рекреаційних систем і виявлення їх прояву в межах Черкаської області. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія Географія*, (16), 192–200. [Novikova, V. I. (2008). *Typizatsiia terytorialnykh rekreatsiinykh system i vyavlennia yikh proiavu v mizhakh Cherkaskoi oblasti. Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Serii Heohrafiia*, (16), 192–200.]
9. Павлов, В. І., & Черчик, Л. М. (1998). *Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи: Монографія*. Луцьк: Надстир'я. 124 с. [Pavlov, V. I., & Cherchik, L. M. (1998). *Rekreatsiyni kompleks Volyni: teoriia, praktyka, perspektyvy: Monografiia*. Lutsk: Nadstyria. 124 s.]
10. Славик, Р. В., & Микита, М. М. (2015). Теоретичні аспекти дослідження територіальних рекреаційних систем. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Економіка"*, 1(45), 101–104. [Slavik,

- R. V., & Mykyta, M. M. (2015). Teoretychni aspekty doslidzhennia terytorialnykh rekreatsiinykh system. *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya "Ekonomika"*, 1(45), 101–104.]
11. Славік, Р. В., Фекета, І. Ю., Чиняк, В. В. (2022). Особливості розвитку туризму та рекреації в умовах кризових процесів. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Економіка*, (2(60)), 97–104. [Slavik, R. V., Feketa, I. Yu., Chyniak, V. V. (2022). Osoblyvosti rozvytku turyzmu ta rekreatsii v umovakh kryzovykh protsesiv. *Naukovyi visnyk UzhNU. Seriya: Ekonomika*, (2(60)), 97–104.]
 12. Славік, Р. В., Лета, В. В., Чиняк, В. В. (2022). Аналіз динаміки відвідувачів малих та середніх готельних підприємств Закарпатської області в кризових умовах. В К. С. Шапошников (гол. ред.), *Інфраструктура ринку* (Вип. 67, с. 149–155). Одеса. [Slavik, R. V., Leta, V. V., & Chyniak, V. V. (2022). Analiz dynamiky vidviduvachiv malykh ta serednikh hotelnykh pidpryemstv Zakarpatskoi oblasti v kryzovykh umovakh. V K. S. Shaposhnikov (hol. red.), *Infrastruktura rynku* (Vyp. 67, s. 149–155). Odesa.]
 13. Славік, Р., Салюк, М., & Микита, М. (2020). Оцінка соціально-економічних показників адміністративних районів Закарпатської області в контексті розбудови рекреаційно-туристичної інфраструктури. *Часопис соціально-економічної географії*, (28), 78–88. [Slavik, R., Saliuk, M., & Mykyta, M. (2020). Otsinka sotsialno-ekonomichnykh pokaznykiv administratyvnykh raioniv Zakarpatskoi oblasti v konteksti rozbudovy rekreatsiino-turystychnoi infrastruktury. *Chasopys sotsialno-ekonomichnoi heohrafii*, (28), 78–88.]
 14. Смаль, І. В. (2004). *Основи географії рекреації і туризму: Навч. посіб.* Ніжин: Вид-во НДПУ. 264 с. [Smal, I. V. (2004). *Osnovy heohrafii rekreatsii i turyzmu: Navch. posib.* Nizhyn: Vyd-vo NDPU. 264 s.]
 15. Фоменко, Н. В. (2007). *Рекреаційні ресурси та курортологія.* Київ: Центр навчальної літератури. 312 с. [Fomenko, N. V. (2007). *Rekreatsiini resursy ta kurortolohiia.* Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury. 312 s.]

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

16. Закарпатська обласна адміністрація (2008) [Zakarpatska oblasna administratsiia (2008)] ([Джерело](#)) -
17. Про Стратегію розвитку Закарпатської області до 2027 року [Pro Stratehiu rozvytku Zakarpatskoi oblasti do 2027 roku (2024)] ([Джерело](#)) –

Roman Slavik

Institution of higher education "Uzhgorod National University", Department of Physical Geography and Rational Nature Use

Iryna Feketa

Institution of higher education "Uzhgorod National University", Department of Physical Geography and Rational Nature Use

Formation of Territorial Recreational Systems Of The Transcarpathian Region In The Context Of The Implementation Of Administrative Reform

Keywords: territorial recreational system, recreation, tourism, Transcarpathian region, recreational district formation, territorial community, tourist magnet

Abstract: The article highlights the importance of aligning recreational-tourism development with the recent administrative reform of Transcarpathia, proposing a zoned framework of Territorial Recreational Systems that optimizes resource use, supports decentralization, and fosters sustainable and balanced regional development.

This research addresses the urgent need to adapt tourism and recreation planning to new administrative realities, ensuring efficient management, preservation of natural and cultural assets, and equitable socio-economic growth across territorial communities in Transcarpathian region.

The article examines the impact of the 2020 administrative reform on the territorial recreational systems (TRS) in Transcarpathian Oblast, Ukraine. This reform, which reorganized the oblast into 64 territorial communities and 6 enlarged districts, provides a new framework for the development and management of recreational and tourist zones. The primary idea is that aligning recreational zoning and tourism development with the new administrative boundaries enhances governance, planning, and resource optimization. The study highlights that TRS in Transcarpathia are shaped by natural, therapeutic, and cultural resources controlled by local communities, promoting a comprehensive approach to tourism within the context of

Р. Славік, І. Фекета

Формування територіальних рекреаційних систем Закарпатської області
в контексті реалізації адміністративної реформи

decentralization and increased community autonomy.

The relevance of the research lies in addressing challenges such as adapting TRS to new territorial divisions, preserving natural recreational potential, balancing community interests, and ensuring sustainable ecological development. The paper uses analytical-synthetic methods, cartographic techniques, and territorial analysis for inventorying recreational and tourist resources considering the natural, infrastructural, and cultural heritage of the region. It draws upon both Ukrainian and international scholarly works to contextualize TRS as an interdisciplinary concept linking recreation geography, regional economics, and management.

Findings reveal significant disparities in tourist distribution across communities, with a few communities collecting the majority of the tourist tax, while many others remain underutilized despite rich resources. Key tourist attractions include mineral waters, historical and architectural sites, thermal waters, and mountainous landscapes. The study suggests sustainable tourism infrastructure development, such as eco-tourist camps ("glamping") and marked routes, especially in undervisited mountainous and lowland areas.

The article concludes with the proposal of 13 territorial recreational systems in Transcarpathia, reflecting the new administrative layout and aiming to optimize resource use, improve economic capacity, and strengthen inter-community cooperation. It emphasizes the need for strategic planning aligned with general development plans to balance tourism influx and resource preservation. *Scaevola democritum ea qui, est electram appellantur concludaturque te. Est te vitae mollis. Habeo oportere democritum cu est. Vix ad graeci petentium eloquentiam, quis feugait ponderum no has. Mundi dolore in pro, eros detracto et usu.*

Enim suscipit usu ut. Cu eos senserit scribentur concludaturque. Ad nec legere epicuri percipit. Usu molestiae consetetur in, possim persius albucius duo an, liber conceptam rationibus eam ei. Affert soleat scripserit vix ne, essent tractatos instructor in mei. Et facete virtute intellegam mei.

An posse fierent vis, eos in menandri maiestatis. Posse ullum probatus ius ea, suscipit appetere honestatis pri ei. Vim id verear oportere reprimique, prompta euripidis vis id. Eos at congue epicurei, qui ut nulla movet melius. Velit probatus mediocritatem quo ut, per an persecuti necessitatibus, elit fierent commune cu qui.

Usu autem essent laoreet cu. Ad mazim omnium commodo ius. Aeterno accusata id quo, ei mea audiam intellegebat. Corpora repudiandae ea vix, his ea ridens cetero hendrerit, graece facilis ea eum.